SCENARIUSZ LEKCJI:
Wigilijne tradycje kulinarne Łemków, Poleuszków i Górali Bukowińskich

Scenriusz opracowany w ramach projektu „Dziedzictwo kulinarne Ziemi Lubuskiej".

Projekt dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

CZAS TRWANIA: 45–90 minut - optymalny czas na realizację całego scenariusza to dwie godziny lekcyjne. Zalecane jest zatem przeprowadzenie lekcji podczas bloków zajęciowych. Jeśli nie ma takiej możliwości, niektóre elementy zaznaczone są jako opcjonalne - wówczas należy je pominąć. Skrócona wersja scenariusza możliwa jest do przeprowadzenia w 45 minut.

GRUPA WIEKOWA: klasy 4–8.

MIEJSCE: sala lekcyjna lub świetlica - dobrze by była możliwość siedzenia w kole, co ułatwi rozmowę i realizację zadań.

PRZEDMIOTY: WOS, historia, język polski, godzina wychowawcza, a także zajęcia na świetlicy.

CELE:

- Uczniowie poznają wybrane tradycje bożonarodzeniowe trzech grup etnicznych przesiedlonych na Ziemię Lubuską: Łemków, Poleszuków i Górali Bukowińskich.
- Uczniowie rozumieją, czym były powojenne przesiedlenia ludności oraz jak zmieniły się granice po II wojnie światowej.
- Uczniowie poznają pojęcia: Kresy, Ziemie Odzyskane, repatriacja, przesiedlenia.
- Uczniowie potrafią wskazać na mapie: Łemkowszczyznę, Polesie, Bukowinę Karpacką i miejsca osiedlenia w Lubuskiem.
- Uczniowie rozwijają świadomość wielokulturowości regionu, szacunek i ciekawość wobec innych kultur.

MATERIAŁY:

- mapa ukazująca kierunki powojennych przesiedleń (**ZAŁĄCZNIK 1**),
- materiały informacyjne dla nauczyciela (**ZAŁĄCZNIK 1**),
- zdjęcia strojów regionalnych: Łemkowie, Poleszucy, Bukowińczycy (**ZAŁĄCZNIK 1**),
- karty do gry memory (potrawy wigilijne trzech grup) (**ZAŁĄCZNIK 2**),
- zestaw haseł do kalambur (**ZAŁĄCZNIK 3**),
- karty stołów A3 (lub trzy arkusze z nazwami grup) (**ZAŁĄCZNIK 4**),
- śpiewniczek (kolędy i pastorałki) (**ZAŁĄCZNIK 5**),
- publikacja o tradycjach wigilijnych do pobrania ze strony Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze-Ochli.

METODY PRACY:

- pogadanka,
- rozmowa kierowana/dyskusja,
- burza mózgów,
- pokaz (mapa, zdjęcia, publikacje),
- praca z mapą,
- gra dydaktyczna (memory, kalambury),
- klasyfikacja i porządkowanie materiału (wigilijne stoły),
- metoda muzyczna (śpiew).

FORMY PRACY

- praca grupowa,
- praca indywidualna.

PRZEBIEG LEKCJI:

1. ROZMOWA WSTĘPNA – Wigilie w naszych domach (5 min)

Nauczyciel pyta:

- Jakie potrawy pojawiają się u was w domach na Wigilii?
- Jakie zwyczaje są dla was najważniejsze?
- Czy macie jakieś tradycje przekazywane w rodzinie?

Informacja dla nauczyciela: zadanie ma na celu aktywizację uczniów i wprowadzenie do tematu różnorodności tradycji. Rozmowa powinna być jednak krótka, szczególnie jeśli do dyspozycji jest jedynie 45 minut.

2. WPROWADZENIE HISTORYCZNE (10 min) (ZAŁĄCZNIK 1)

2.1. Powojenne przesiedlenia

Nauczyciel w krótkiej, dostosowanej do poziomu wypowiedzi omawia:

- zmianę granic po II wojnie światowej,
- pojęcie Kresów, Ziem Odzyskanych, repatriacji,
- przesiedlenia dobrowolne i przymusowe,
- kierunki migracji ludności polskiej i niepolskiej.

Pokazanie na mapie – wspólne omówienie tras migracji i nowych miejsc osiedlenia.

2.2. Trzy grupy etniczne – kim byli?

Górale Bukowińscy

- wskazanie na mapie: Bukowina Karpacka (obszar Rumunii i Ukrainy),
- omówienie ich drogi na Ziemię Lubuską,
- pokazanie zdjęć strojów bukowińskich.

Łemkowie

- wskazanie pasma Łemkowszczyzny w Karpatach,
- wspomnienie akcji „Wisła" (bez wchodzenia w trudne szczegóły, dostosować do wieku),
- zdjęcia strojów łemkowskich.

Poleszucy

- pokazanie Polesia (dzisiejsza Białoruś i Ukraina),
- omówienie charakteru regionu (bagna, lasy, wiejskie tradycje),
- zdjęcia strojów poleskich.

Informacja dla nauczyciela: Wprowadzenie należy dostosować do wieku i wiedzy uczniów

- Opcjonalne pytania do uczniów pod tej części:
- Czy wiecie, skąd pochodzi wasza rodzina?
- Czy ktoś z Waszej rodziny pochodzi z Kresów?

3. GRA MEMORY – „Wigilijne smaki" (15 min) (ZAŁĄCZNIK 2)
Uczniowie pracują w grupach lub całą klasą (zależnie od wielkości przygotowanych kart). Na kartach znajdują się potrawy wigilijne charakterystyczne dla omawianych grup.

Informacja dla nauczyciela: Gra ma charakter edukacyjny, dlatego warto z uczniami omówić i poprzez to utrwalić potrawy przedstawione na kartach z kart.

Zadanie opcjonalne, zależne od ilości czasu przeznaczonego za przeprowadzenie lekcji

4. KALAMBURY – „Świąteczne hasła" (5–7 min) - opcjonalnie(ZAŁĄCZNIK 3)
Uczniowie dzielą się na 2 zespoły i grają w kalambury zawierające hasła bożonarodzeniowe (także zapamiętane z poprzedniej zabawy).

Informacja dla nauczyciela: Celem zadania jest utrwalenie informacji poprzez ruch, zabawę i wyobraźnię. Gra ma charakter edukacyjny – po jej zakończeniu można szybko omówić hasła, które były mało zrozumiałe.

5. UKŁADANIE „WIGILIJNYCH STOŁÓW" (10 min) (PATRZ: ZAŁĄCZNIK 4)
Nauczyciel rozdaje trzy karty A3 oznaczone: ŁEMKOWIE – POLESZUCY – BUKOWIŃCZYCY. Uczniowie wykorzystują karty z memory, dzielą je na trzy grupy i układają na odpowiednich stołach.

Podsumowanie przy tablicy:
- Co łączy te trzy kultury?
- Co je różni?
- Której potrawy chcielibyście spróbować?

Zadanie opcjonalne, zależne od ilości czasu przeznaczonego za przeprowadzenie lekcji

6. WSPÓLNE KOLĘDY I PASTORAŁKI (5–10 min) (ZAŁĄCZNIK 5)
Uczniowie otrzymują śpiewniki i śpiewają wybrane kolędy. Nauczyciel może dodać krótkie komentarze, że w zależności od regionów śpiewano różne warianty kolęd, a muzyka była ważnym elementem świątecznych spotkań.

7. PODSUMOWANIE LEKCJI (5 min)

Kluczowe wnioski dla uczniów:

- Ziemia Lubuska jest regionem wielokulturowym, z bogatą historią powojennych przesiedleń.
- Każda społeczność wnosi do regionu swoje tradycje, zwyczaje i kuchnię.
- Świąteczne potrawy i obrzędy mogą wiele powiedzieć o historii i pochodzeniu danej grupy.

Informacja dla nauczyciela: Opcjonalne zadanie domowe: Narysuj lub opisz jedną potrawę wigilijną, która jest w twojej rodzinie najważniejsza, i sprawdź, skąd pochodzi.